

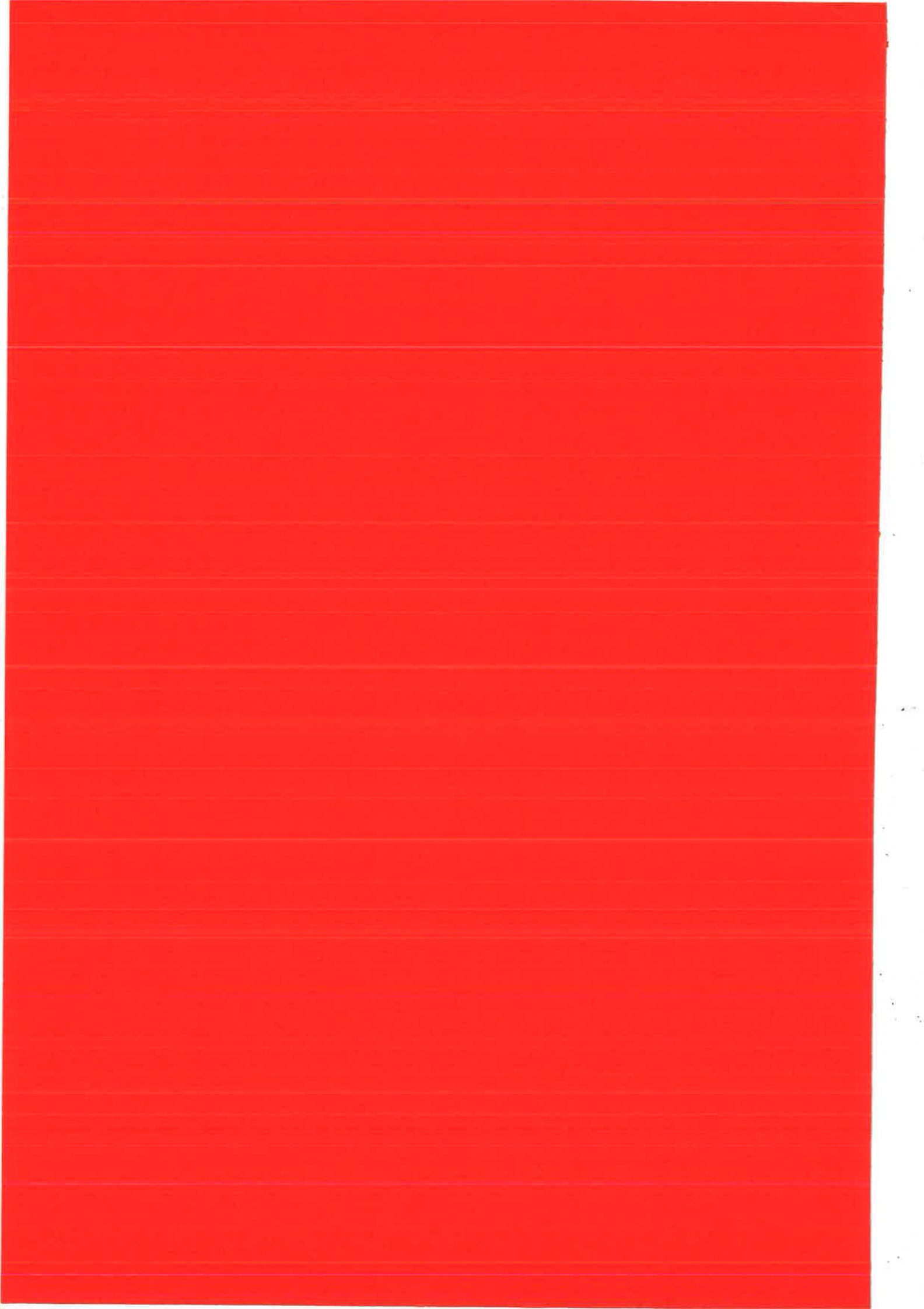
2083-46

Richtlijnen voor het Milieueffectrapport

Herinrichting Lobberdense Waard

Vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten van Gelderland
d.d. 16 september 2008

Vastgesteld door de Raad van de gemeente Rijnwaarden
d.d. 23 september 2008

1.

INLEIDING

Samenwerking Lobberdense Waard¹ heeft het voornemen om in de Lobberdense Waard in de gemeente Rijnwaarden onder andere rivierversuiming en natuurontwikkeling te realiseren. Deze primaire doelstellingen worden gerealiseerd en gefinancierd door zandwinning. Hiervoor moet een ontgrondingenvergunning worden aangevraagd. Een besluit-mer is nodig omdat het gaat om de winning van oppervlaktedelfstoffen over een oppervlakte van meer dan 100 ha. Om het voornemen te kunnen realiseren is tevens een wijziging van het bestemmingsplan nodig. De Passende beoordeling die in dit kader nodig is leidt tot de verplichting een plan-mer op te stellen. Ten behoeve van de besluitvorming wordt een gecombineerde besluit-milieu-effectrapportage-(m.e.r.)- en plan-m.e.r.-procedure doorlopen. De bevoegde instanties bij deze procedures zijn Gedeputeerde Staten van Gelderland (coördineren) en de gemeenteraad van Rijnwaarden.²

Initiatiefnemer heeft op 27 maart 2008 de startnotitie ingediend. Bij brief van 21 april 2008 hebben wij de Commissie voor de milieueffectrapportage om advies gevraagd voor het opstellen van richtlijnen.

Op woensdag 23 april 2008 hebben wij de startnotitie gepubliceerd in de Gelderlander en in Rijnwaarden Post. De startnotitie heeft ter inzage gelegen van 24 april 2008 tot en met 4 juni 2008. Op donderdag 15 mei 2008 is een informatie-/inspraakavond gehouden. Naar aanleiding van de startnotitie zijn 14 schriftelijke reacties ingekomen.

Alle ingekomen reacties en het verslag van de inspraakavond zijn toegezonden aan de Commissie m.e.r., die de inspraakreacties heeft betrokken bij het opstellen van het advies voor de richtlijnen. De commissie heeft op 26 juni 2008 advies uitgebracht.

Met het vaststellen van deze richtlijnen nemen wij het advies van de commissie ongewijzigd over.

Hoofdpunten voor het MER

Wij beschouwen de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als het MER niet voldoende informatie biedt over onderstaande punten:

- een heldere beschrijving en prioritering van de doelstellingen van het initiatief;
- een heldere beschrijving van de ruimtelijke en functionele samenhang binnen het inrichtingsplan "Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden" (bestaande uit de drie projecten de Lobberdense Waard, de Groene Rivier en de Bylandt). Beschrijf onder meer de samenhang in de deelgebieden voor wat betreft:
 - o de hydraulische taakstelling;
 - o de natuurdoelstellingen;
 - o de beoogde toe te passen maatregelen;
- een apart, vanuit de doelstelling natuurontwikkeling ontwikkeld, meest milieuvriendelijk alternatief;
- inzicht in de effecten van de alternatieven voor bodem, water, natuur, landschap, cultuurhistorie en woon- en leefomgeving;
- een goede en publieksvriendelijke samenvatting, voorzien van overzichtelijk kaartmateriaal.

¹ Deze samenwerking bestaat uit Centrale Industriezand Voorziening B.V. en A. Wezendonk Pannerden B.V.

² Voor nadere gegevens over het project en de procedure wordt verwezen naar bijlage 1. Een overzicht van de door het bevoegd gezag toegezonden inspraakreacties is opgenomen in bijlage 2.

In de volgende hoofdstukken geven wij in detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. Wij bouwen hiermee voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat niet wordt ingegaan op de punten die naar onze mening in de startnotitie voldoende aan de orde komen. Hiervoor geldt de in de startnotitie voorgestelde aanpak als richtlijn voor het MER.

2. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING

2.1 Ontwikkelingsvisie

De herinrichting van de Lobberdense Waard vormt een deeluitwerking van het project Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden³. In de startnotitie zijn de aanleiding voor de herinrichting en voor het planonderdeel Lobberdense Waard toegelicht.

Geef in het MER duidelijk en overzichtelijk aan:

- met welk(e) doel(en) het inrichtingsplan "Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden" is opgesteld;
- uit welke planonderdelen het inrichtingsplan "Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden" bestaat;
- welke doelen met de verschillende planonderdelen worden beoogd.
- Beschrijf de ruimtelijke en functionele samenhang van de drie deelplannen in het inrichtingsplan "Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden" (de Lobberdense Waard, de Groene Rivier en de Bylandt)⁴. Ga daarbij in op de samenhang tussen de drie deelgebieden voor wat betreft:
 - o de hydraulische taakstelling;
 - o de natuurdoelstellingen;
 - o de beoogde toe te passen maatregelen.⁵

2.2 Probleem- en doelstelling

Als doelstellingen worden in de startnotitie (hoofdstuk 1 en 2) rivierverruiming, natuurontwikkeling en grondstoffenwinning genoemd.

Geef in het MER (indien nodig per alternatief) het volgende aan:

- de prioriteitstelling van de te behalen doelstellingen;
- een helder overzicht van mogelijk bestaande knelpunten voor bijvoorbeeld hoogwaterveiligheid, natuur- en landschapsontwikkeling en verschillende vormen van recreatie;
- de concrete doelstellingen die het initiatief heeft ten aanzien van deze knelpunten. Maak daarbij onderscheid tussen knelpunten die door het initiatief worden opgelost en oplossingen waarvoor alleen de voorwaarden worden geschapen. Ga tevens in op welke knelpunten niet of slechts deels kunnen worden opgelost. Bespreek hierbij het *no regret*-karakter⁶ van de maatregelen om deze knelpunten op te lossen;
- de concrete doelstelling ten aanzien van de grondstoffenwinning. Beschrijf de behoefte aan de te winnen grondstoffen en het afzetgebied.

³ Onder dit project vallen de herontwikkeling van de Groene Rivier, Lobberdense Waard en de Bylandt.

⁴ Voor de herinrichting van de Groene Rivier is separaat een m.e.r.-procedure doorlopen; stand van zaken juni 2008 is dat de vergunningaanvragen in voorbereiding zijn. De planvorming voor de herinrichting de Bylandt bevindt zich nog in een beginstadium.

⁵ Inspraakreactie 8 wijst hier eveneens op (bijlage 2).

⁶ Zoals gesteld wordt op pagina 12 van de startnotitie.

Motiveer de omvang van de grondstofwinning in relatie tot de doelstellingen rivierverruiming en natuurontwikkeling.

2.3 Beleidskader

In de startnotitie (hoofdstuk 5) wordt ingegaan op het planologisch kader op Europees, nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Beschrijf in het MER de relevante randvoorwaarden voortkomend uit deze beleidskaders en wet- en regelgeving. Geef aan wat de consequenties voor (onderdelen van) de voorgenomen activiteit zijn.

Beschrijf daarnaast specifiek tot welke uitgangspunten en randvoorwaarden de volgende beleidskaders leiden:

- beleid tegen overstromingen (bijvoorbeeld Hoogwaterrichtlijn EU, Nationaal Bestuursakkoord Water);
- Besluit bodemkwaliteit;
- Waterbeheerplan Waterschap;
- Nota Waterhuishouding;
- vigerend beleid en regelgeving ten aanzien van zwemfaciliteiten (zoals de Europese Zwemwaterrichtlijn);
- de luchtparagraaf uit de Wet milieubeheer;
- beleid ten aanzien van de EHS.

Geef in het MER aan hoe en onder welke voorwaarden de zandwinning past in het (provinciale) beleid inzake grondstoffenwinning.

Voor het voornemen zal in overleg met de betrokken waterbeheerders een Watertoets moeten worden uitgevoerd. Neem de voor het MER relevante gegevens op.⁷

2.4 Te nemen besluit(en)

In de startnotitie is de besluitvormingsprocedure en de relatie met de m.e.r.-procedure uiteengezet. Neem deze informatie over in het MER. Geef aan welke besluiten voor de verschillende onderdelen van het voornemen genomen moeten worden en welke instanties bij de verschillende besluiten bevoegd gezag zijn.

Ga tevens in op de relatie met de besluitvorming over de andere delen (de Lobberdense Waard, de Groene Rivier en de Bylandt) van de "Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden".

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Voorgenomen activiteit

Beschrijf op basis van de prioriteitstelling (zie 2.2 van dit advies) de voorgenomen activiteit. Maak in het MER het proces inzichtelijk hoe tot de voorgenomen activiteit gekomen is. Motiveer de keuzes die op basis daarvan gemaakt zijn.

Geef een beschrijving van het plangebied en een groter studiegebied, waarin bebouwing en natuurgebieden opgenomen zijn. Gebruik hierbij herkenbaar en overzichtelijk kaartmateriaal met duidelijke legenda, waarin ten minste alle beschermde natuurgebieden en geluidsgevoelige bestemmingen binnen het studiegebied worden aangegeven. Geef ook de afstanden hiervan tot het plangebied aan.

⁷ Dit wordt tevens voorgesteld door Rijkswaterstaat. Zie hiervoor inspraakreactie 12 (bijlage 2).

Bij de herinrichting van het plangebied moet er mogelijk een keuze worden gemaakt tussen het recreatief gebruik van het gebied en de beoogde natuurdoelen. Geef aan welke recreatievormen een plaats kunnen krijgen in het gebied. Beschrijf de hiervoor aan te leggen specifieke voorzieningen en de te nemen inrichtingsmaatregelen.

Geef voor de grondstoffenwinning aan:

- wat de omvang en diepte is van de grondstoffenwinning;
- op welke wijze de ontgravings-, verwerkings- en verondiepingswerkzaamheden worden uitgevoerd in plaats en tijd; beschrijf de grondstromen en de logistiek zo concreet mogelijk vanuit de beleving van de omgeving;
- op welke de manier het vrijkomende verontreinigde materiaal verwerkt wordt;
- gedurende welke tijden de grondstoffenwinning en -verwerking plaatsvindt en met welk transportmiddel en via welke route producten worden afgevoerd;
- welke tijdelijke en/of permanente depots (locatie, dimensies, te bergen materiaal) worden ingericht;
- welke maatregelen worden voorzien om nadelige effecten van de winning te beperken;
- wat de uiteindelijke landschappelijke vormgeving (vorm, diepte, oeverafwerking) zal zijn, inclusief taluds; houd daarbij rekening met de andere doelstellingen van het voornemen (zie § 2.2 van dit advies);
- de wijze waarop de herinrichting van het plangebied wordt uitgevoerd.

Besprek tevens hoe er omgegaan zal worden met de Geitenwaardse Dam. Geef aan bij welk onderdeel van de uitvoering van het "Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden" deze dam gerekend dient te worden. Beschrijf de invloed van het voornemen op de hoogwaterveiligheid van de woningen aan de Geitewaardse Dam en op het beheer van de dam.⁸

3.2 Alternatieven en varianten

In de startnotitie wordt in hoofdstuk 3 aandacht besteed aan de ontwikkeling van alternatieven en varianten voor het voornemen.

Beschrijf in het MER andere wijzen om de doelstellingen te realiseren. Te denken valt aan een alternatief gericht op het behalen van de primaire doelstellingen: de hydraulische taakstelling of een maximale natuurontwikkeling.⁹

3.3 Referentiesituatie

Met de referentiesituatie wordt bedoeld de huidige situatie, inclusief de autonome ontwikkelingen in het studiegebied, waarmee de alternatieven in het MER worden vergeleken.

Onder autonome ontwikkeling wordt verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu zonder dat de voorgenoemde activiteit of een van de alternatieven worden gerealiseerd. Daarbij moet worden uitgegaan van huidige activiteiten in het studiegebied, van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten of nieuwe activiteiten die zich in een dusdanig stadium van de besluitvorming bevinden dat redelijkerwijs verondersteld mag worden dat deze zullen worden gerealiseerd. De uitvoering van de PKB RvR moet niet gezien worden als een autonome ontwikkeling, maar als het kader voor de voorgenoemde activiteiten.

⁸ De insprekers (reacties 11 en 12) vragen eveneens om dit mee te nemen.

⁹ Onder meer de inspraakreacties 1, 3, 8 en 12 geven mogelijk alternatieven waaronder een alternatief in lijn met het Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden 2001.

3.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Wij adviseren om een apart meest milieuvriendelijk alternatief (mma) te ontwikkelen in plaats van een van de varianten als mma aan te merken. Dit MMA kan bestaan uit elementen van de andere alternatieven maar ook uit nog niet in de in de startnotitie genoemde alternatieven opgenomen elementen.

Ontwikkel het mma vanuit de doelstelling natuurontwikkeling.¹⁰ Elementen die bij de ontwikkeling van dit mma een rol kunnen spelen, zijn:

- maatregelen ter beperking van de overlast voor omwonenden, recreanten en fauna ten gevolge van de winning en verwerking van de grondstoffen;
- minimalisatie van de tijdsperiode (het aantal jaren) waarin de grondstoffenwinning plaatsvindt;
- minimalisatie van activiteiten in kwetsbare gebieden en voor kwetsbare soorten gevoelige periodes in het jaar.

4. MILIEUASPECTEN

4.1 Algemeen

De begrenzing van het studiegebied moet zodanig worden gekozen dat alle effecten van de verschillende onderdelen van het voornemen in beeld worden gebracht, ook als deze effecten zich buiten het plangebied voordoen.

Maak in het MER een duidelijk onderscheid tussen tijdelijke en permanente effecten. Geef daarbij aan over welke periode de tijdelijke effecten zich zullen voordoen.

4.2 Hydraulica

Bespreek in het MER de hydraulische en morfologische effecten van de maatregelen¹¹ in samenhang met de maatregelen binnen het gehele Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden. Doe dit niet alleen onder omstandigheden van maatgevende afvoer, maar ook bij lagere - frequent optredende - afvoerpieken.

Geef in het MER het volgende aan:

- de effecten die op de waterstanden te verwachten zijn;
- de effecten van de maatregelen op de stabiliteit en de faalmechanismen van de hoofdwaterkeringen onder maatgevende omstandigheden;¹²
- de stromingspatronen die bij hoogwater binnen de uiterwaard ontstaan;
- de mogelijke consequenties voor de afvoerverdeling over de splitsingspunten;
- hoe gewaarborgd is dat de voorgenomen maatregelen niet leiden tot ongewenste veranderingen in verdeling van water en sediment over de Waal en het Pannerdens Kanaal;
- de gevolgen van de veranderingen in waterbeweging en morfologie voor zowel de scheepvaart in de rivier als het toekomstig rivierbeheer;¹³
- of, en zo ja waar, binnen de uiterwaard sedimentatie van zand en slib zal optreden;
- de mate waarin (in de loop van de tijd) sediment in de zandputten zal accumuleren.

¹⁰ In de inspraakreacties 4, 5, 8 en 9 worden mogelijke elementen hiervoor aangedragen.

¹¹ In inspraakreactie 12 komen deze aspecten eveneens ter sprake.

¹² Zie hiervoor tevens de inspraakreacties 11 en 12.

¹³ Rijkswaterstaat vraagt hier eveneens om in haar inspraakreactie (nummer 12).

4.3 Bodem en water

4.3.1 Bodem

Besteed in het MER aandacht aan:

- de ligging van de oude vuilstortplaats en de effecten hiervan op het initiatief alsmede de effecten van het initiatief op de oude vuilstortplaats;
- de puntbronnen in en nabij het gebied.
- een beschrijving van de bodemkwaliteit, getoetst aan het vigerende beleid;
- een toets aan de eisen die vanuit het vigerende beleid gesteld worden aan het vullen van een put;
- de kwaliteit van materiaal dat eventueel van buiten het project wordt aangevoerd en hoe deze kwaliteit geborgd zal worden;
- de manier waarop voorkomen wordt dat door de aanvoer van materiaal van buiten het gebied een stortplaats ontstaat.

4.3.2 Water

Geef in het MER de effecten van de alternatieven op de waterhuishouding aan en besteed daarbij aandacht aan:

- de huidige waterkwaliteit en de invloed van de alternatieven daarop;
- de waterkwaliteit in de eindsituatie. Schenk daarbij aandacht aan:
 - o de diepte van de putten in relatie tot de haalbaarheid van de waterkwaliteitsnormen, haalbaarheid van de natuurdoelen¹⁴ en de risico's van stratificatie en het optreden van zuurstofloosheid;
 - o de haalbaarheid van de waterkwaliteitseisen voor zwemwater.

4.4 Natuur

De startnotitie geeft informatie over de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden. Geef in het MER een meer gedetailleerde beschrijving van de huidige natuurwaarden in het studiegebied en de verwachte ontwikkelingen daarvan.¹⁵

Aanvullende informatie is vereist over het kwantitatieve belang van het gebied voor overwinterende ganzen en zwanen. Denk hierbij aan het huidige en het toekomstig beschikbare areaal voor foerageren, rusten en drinken en de trend in seizoensgemiddelde en maximaal aantal overwinterende vogels.¹⁶

Beschrijf de gevolgen bij uitvoering van de verschillende alternatieven voor de aanwezige natuurwaarden in het plangebied. Beschrijf daarnaast ook de mogelijke natuurwinst bij de verschillende alternatieven. Geef daarbij:

- de verandering in oppervlakte en kwaliteit van de aanwezige te beschermen natuurdoeltypen alsmede voor de in de alternatieven nagestreefde natuurdoeltypen/ecotopen;
- de verwachte veranderingen in de omvang en levensvatbaarheid van de aanwezige populaties van de te beschermen soorten alsmede voor de in de alternatieven nagestreefde soorten.

Beschrijf het benodigde vegetatiebeheer (bijvoorbeeld begrazing of cyclische verjonging) voor het in stand houden van de gewenste natuurdoeltypen/ecotopen.

¹⁴ Zoals onder andere moerasontwikkeling (genoemd in inspraakreactie 9).

¹⁵ Doe dit onder andere op basis van de informatie uit de ecologische onderzoeksrapporten (door Van der Molen groenconsult en Bureau Waardenburg b.v.).

¹⁶ In de inspraakreacties 1 en 8 wordt hier eveneens om gevraagd.

Gebiedsbescherming

Het plangebied bevindt zich in het Natura 2000-gebied De Gelderse Poort. Geef in het MER aan of het voornemen gevolgen kan hebben voor dit gebied en/of andere beschermde natuurgebieden. Indien dit het geval is, geef dan voor de beschermde natuurgebieden de namen, de grondslag voor de bescherming en de begrenzingen op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied en de afstanden hiervandaan tot de beschermde gebieden. Geef voor het Natura 2000-gebied bovendien aan:

- op grond van welke natuurwaarden het gebied aangewezen is als Natura 2000-gebied;
- de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats waarvoor dit Natura 2000-gebied is aangewezen (met zo mogelijk een populatieschatting) en de staat van instandhouding waarin deze soorten verkeren.

Het MER moet inzicht bieden in de tijdelijke en permanente gevolgen van het voornemen voor de te beschermen habitats en soorten binnen het Natura 2000-gebied De Gelderse Poort. Indien niet met zekerheid kan worden uitgesloten dat de activiteit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied geldt dat een passende beoordeling opgesteld moet worden. Indien een passende beoordeling aan de orde is, neem deze dan op in het MER. Maak daarbij voor alle relevante soorten¹⁷ inzichtelijk hoe bepaald is dat significante effecten redelijkerwijs al dan niet zijn uit te sluiten (dat wil zeggen een kwantitatieve inschatting van de effecten op populaties van doelsoorten en de haalbaarheid instandhoudingdoelen en een expliciete beschrijving van de gebruikte toetsingsmethode en mogelijke onzekerheden daarbij).

Daarbij moeten ook cumulatieve gevolgen van andere activiteiten in de Rijnwaardense Uiterwaarden en het gehele Natura 2000-gebied De Gelderse Poort worden betrokken. Neem bestaand gebruik hierbij mee. Indien uit de passende beoordeling blijkt dat significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, dan dient de zogenaamde ADC-toets¹⁸ doorlopen te worden.

Soortbescherming

Beschrijf in het MER de verwachte veranderingen in de populaties van de in het studiegebied beschermde en/of rode-lijstsoorten ten gevolge van de voorgenomen activiteit en alternatieven. Geadviseerd wordt in het MER ook de informatie op te nemen die nodig is om een eventueel benodigde ontheffing aan te vragen bij de Minis ter van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet. Motiveer ook op grond waarvan verondersteld wordt dat ontheffing verleend zal worden.

Bespreek de invloed van de recreatieve voorzieningen en de te nemen inrichtingsmaatregelen op kwetsbare gebieden en voor (beschermde) soorten gevoelige periodes in het jaar.¹⁹

¹⁷ Dit houdt in ook voor ganzen en zwanen.

¹⁸ Dit houdt op grond van artikel 19g en 19h van de Nbw respectievelijk in:

- A Zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling?
- DZ ijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C Welke Compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹⁹ Inspraakreactie 9 vraagt onder meer om het inzichtelijk maken van effecten op natuurgebied De Gelderse Poort.

5. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting zien wij geen aanleiding richtlijnen te geven naast de wettelijke voorschriften.

5.1 Evaluatieprogramma

Wij moeten bij het besluit aangeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. In het MER dient een aanzet tot een evaluatieprogramma opgenomen te worden waarbij een verband wordt gelegd met de geconstateerde leemten in informatie en onzekerheden.

Neem hierin op:

- de vegetatieontwikkeling en de daarmee samenhangende hydraulische ruwheid van het gebied. Beoordeel de effectiviteit van het begrazingsbeheer en andere beheermaatregelen in relatie tot de taakstelling voor veiligheid en natuurdoelen. Evalueer in hoeverre en in welk opzicht op de lange termijn aanvullende beheermaatregelen nodig zijn om aan de taak- en doelstellingen blijvend te kunnen voldoen;
- de tijdigheid en effectiviteit van de compenserende maatregelen.

5.2 Vorm en presentatie

Neem ten minste een recente kaart op waarop alle in het MER gebruikte topografische namen goed leesbaar zijn aangegeven.

4.5 Landschap en cultuurhistorie

Beschrijf in het MER de bestaande opbouw van het landschap in het plangebied en ga daarbij in op het karakter van de uiterwaard²⁰, het verloop van de dijk, het reliëf en andere visuele en cultuurhistorische kenmerken en samenhangen. Beschrijf de veranderingen hierin als gevolg van het voornemen en de alternatieven. Geef naast een beschrijving van deze veranderingen ook op kaart en/of in beelden (bijvoorbeeld met fotomontages) aan welke veranderingen plaatsvinden in de specifieke kenmerken en waarden van het landschap, gezien vanuit verschillende richtingen.

Beschrijf verder de landschappelijke en cultuurhistorische samenhang tussen het plangebied van de Lobberdense Waard en het geheel van de Rijnwaardse uiterwaarden. Geef aan op welke wijze de verschillende initiatieven elkaar, vanuit de integrale visie voor het gebied, met name op deze aspecten kunnen versterken.

Geef in het MER een overzicht van de cultuurhistorische (waaronder archeologische) waarden in het plangebied. Wanneer uit bureauonderzoek blijkt dat er mogelijk archeologische vindplaatsen aanwezig zijn dan dient door veldonderzoek te worden vastgesteld of dit inderdaad zo is. Uit het MER moet blijken wat de omvang en begrenzing van eventuele archeologische vindplaatsen is en of deze behoudenswaardig zijn. Geef in het MER duidelijk aan wat de kwalitatieve en kwantitatieve effecten van de verschillende alternatieven/varianten zijn op aanwezige cultuurhistorische waarden (waaronder ook archeologische vindplaatsen).²¹

4.6 Woon- en leefomgeving

4.6.1 Geluid en trillingen

Geluidshinder

Geef in het MER voor de uitvoeringsfase inzicht in:

- de geluidsimmissie (equivalente geluidsniveaus en maximale (piek)geluidsniveaus) bij de geluidsgevoelige bestemmingen als gevolg van de geluidsemmissie binnen het plangebied; maak daarbij onderscheid in de geluidsemmissie van de zandwinning zelf, de geluidsemmissie van de afvoer van de grondstoffen en de geluidsemmissie door de herinrichting van het gebied;
- de duur van deze geluidsbelastingen per fase;
- de geluidsemmissie van de bepalende installaties; geef daarbij afwegingen op basis van de Beste Beschikbare Technieken.

Geef in het MER inzicht in de permanente effecten op de geluidsbelasting bij geluidsgevoelige bestemmingen, bijvoorbeeld als gevolg van toename van het (recreatief) verkeer. Bespreek of door de gewijzigde omgeving geluidsoverdracht in het gebied anders wordt.²² Geef aan of nieuwe knelpunten ontstaan.

²⁰ Zijnde agrarisch landschap en industrieel landschap met de steenfabrieken (zoals benoemd door de RACM in haar inspraakreactie (bijlage 2, nummer 10).

²¹ De RACM wijst in haar inspraakreactie (bijlage 2, onder nummer 10) op het mogelijk voorkomen van scheepswrakken. Tevens wijst zij op de beperkingen van het gebruik van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden in uiterwaarden.

²² Inspreker (reactie 1) vraagt om inzicht in de eventuele veranderingen in geluidsoverdracht door veranderingen van de uiterwaard.

Laagfrequent geluid

Bij de toepassing van win- en verwerkingsinstallaties kan ook de laagfrequente geluidsemissie²³ een rol van betekenis spelen. Geef in dat geval aan wat de te verwachten laagfrequente geluidsniveaus zijn in de woonomgeving en welke mitigerende maatregelen zullen worden getroffen.

4.6.2 Luchtkwaliteit en stofhinder

Beschrijf de (tijdelijke) gevolgen van het initiatief voor de luchtkwaliteit, onafhankelijk of sprake zal zijn van overschrijding van grenswaarden. Volg hierbij de Wet milieubeheer van 15 november 2007, met daarin de luchtkwaliteitseisen. Maak gebruik van modelberekeningen die voldoen aan de Regeling beoordeling luchtkwaliteit (2007). Geef aan hoe wordt voldaan aan de luchtkwaliteitseisen.

Geef in het MER voor fijnstof (PM₁₀) en NO₂ inzicht in de concentratieniveaus en eventuele overschrijdingen van grenswaarden, zowel voor de autonome ontwikkelingen als voor de verschillende alternatieven. Beschrijf:

- de ligging en grootte van eventuele overschrijdingsgebieden;
- de hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- de hoeveelheid woningen en andere gevoelige bestemmingen gelegen binnen de verschillende overschrijdingsgebieden;
- de mate van overschrijding van grenswaarden.

Niet te verwachten is dat de grenswaarden²⁴ en richtwaarden²⁵ voor de overige stoffen uit de Wm (luchtkwaliteitseisen) zullen worden overschreden. Gezien de jurisprudentie bevelen wij aan de concentraties van deze stoffen en de toetsing daarvan aan de grenswaarden op te nemen in het MER.

Geef in het MER tevens aan wat de (positieve of negatieve) gevolgen zijn voor de luchtkwaliteit langs de relevante aanliggende wegvakken en het onderliggend wegennet. Voor de afbakening van het studiegebied is het van belang die gebieden mee te nemen waar significante gevolgen²⁶ te verwachten zijn.

Het Europese Parlement heeft op 11 december 2007 streef- en grenswaarden voor PM_{2,5} vastgesteld.²⁷ In het MER moet zo goed mogelijk worden aangegeven wat de gevolgen van de voorgenomen activiteit zijn voor de PM_{2,5}-concentraties. Toets de resultaten aan de luchtkwaliteitseisen zoals opgenomen in de EU-richtlijn voor PM_{2,5}.²⁸

²³ Men spreekt over laagfrequent geluid bij frequenties tot circa 100 Hz. Naast het horen kan er bij laagfrequent geluid ook (in meer of mindere mate) sprake zijn van "beleven" van het geluid als druk op de oren, ogen of buik. Laagfrequent geluid kenmerkt zich onder andere door een goede geluidsoverdracht (dat wil zeggen weinig demping) over grote afstand. Vanwege deze combinatie kan laagfrequent geluid ten gevolge van zeefinstallaties relevant zijn voor afstanden tot 500 à 1000 meter, afhankelijk van omvang en trilfrequentie van de desbetreffende zeef. Indien het niveau van het laagfrequente geluid hoger is dan de gehoordrempel kan er al sprake zijn van hinder. Indien er derhalve sprake is van waarneembaar laagfrequent geluid, zijn de reacties ook relatief heftig, in tegenstelling tot geluid bij hogere frequenties. Bij laagfrequent geluid kan er ook sprake zijn van secundaire effecten in de vorm van (zichtbaar) trillende objecten en hoorbaar geluid vanwege in trilling gebrachte ramen, kopjes en dergelijke.

²⁴ Grenswaarden voor SO₂, CO, Pb, en benzeen.

²⁵ Richtwaarden voor nikkel, arseen, cadmium, ozon en benzo(a)pyreen.

²⁶ Uit jurisprudentie blijkt dat een toename van meer dan 0,1 microgram/m³ kan worden aangemerkt als significant.

²⁷ Voor PM_{2,5} geldt een grenswaarde: jaarnorm 25 µg/m³ per 2015; en streefwaarden van 20 µg/m³ per 2020 en een reductiedoelstelling voor de "gemiddelde-blootstellingsindex" (GBI) tot 20% voor de periode 2010-2020. De "gemiddelde-blootstellingsindex" is de gemiddelde-blootstelling van de bevolking van een lidstaat die voor het referentiejaar (2010) wordt vastgesteld met het doel de schadelijke gevolgen voor de menselijke gezondheid te verminderen, en die waar mogelijk binnen een bepaalde termijn moet worden bereikt.

²⁸ Naar verwachting zal de nieuwe EU-richtlijn eind 2008 zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. In beginsel kunnen de bepalingen van een richtlijn geen rechtstreekse werking hebben voordat de implementatietermijn is verstreken. Lidstaten dienen zich gedurende deze termijn wel te onthouden van maatregelen die het bereiken van het doel van de richtlijn in gevaar zouden kunnen brengen.

Bijlage 1 Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. Ing. E. Vermeulen, Pannerden
2. Restaurant De Swaenebloem, Tolkamer
3. Stuurgroep Gelderse Poort Oost (DLG)
4. IVN De Oude IJsselstreek, Zevenaar
5. Vereniging Streekbeheer Rijnstrangen, Lobith
6. Gemeente Lingewaard, Bemmelen
7. Wienerberger B.V., Zaltbommel
8. Dienst Landelijk Gebied Gelderland, Arnhem
9. Gelderse Milieufederatie
10. Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten, Amersfoort
11. Waterschap Rijn en IJssel, Doetinchem
12. Rijkswaterstaat Oost-Nederland, Arnhem
13. Gemeente Rijnwaarden, Lobith
14. Sight adviseurs, namens H.P.M. van Nispen tot Pannerden, Pijnacker

Bijlage 2 Samenvatting inspraakreacties en adviezen

1 Ing. E. Vermeulen, Kijfwaard 25, 6911 KD Pannerden (29 mei 2008)

Thema: Nbw en variant IRU

Inspreker vindt het twijfelachtig of een noodzakelijke vergunning op grond van artikel 19f Natuurbeschermingswet kan worden verleend nu met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid moet worden gesteld dat het voorgestane initiatief significante gevolgen heeft voor het gebied. De noodzakelijke passende beoordeling moet zorgvuldig worden uitgevoerd middels de toevoeging van twee varianten aan het MER, te weten de "nul-variant" en een variant conform het Inrichtingsplan Rijnwaardse Uiterwaarden (IRU).

Thema: Natuurwaarden

De natuurlijke uitwisseling, relaties en eenheden worden bemoeilijkt door de onbedwingbare grote plas. Niet op voorhand valt in te zien waarom de waardevolle aanwezige natuurwaarden, welke mede bestaan door (extensief) agrarisch gebruik, plaats moeten maken voor zogenaamde nieuwe natuur, waarvan het instellen van een goed functionerend ecosysteem nog onzeker is.

Thema: Beheer

De startnotitie beperkt zich tot de uitvoeringsfase. De intenties t.a.v. het beheer na uitvoering bieden onvoldoende (rechts)zekerheid. Het beoogde beheer moet worden vastgelegd in het MER.

Thema: Geluid en lucht

Het MER dient voldoende inzicht te geven in de vraag of de voorgenomen activiteit op termijn akoestisch aanvaardbaar is voor de omwonenden. De "Te beoordelen aandachtspunten" zijn volgens de inspreker volstrekt onvoldoende.

Locatie-specifiek onderzoek naar de luchtkwaliteit is van belang bij het beschrijven van de milieueffecten van de voorgenomen activiteit. Er dient gerekend te worden met verschillende combinaties van windrichting en windsnelheid.

Thema: Overig

De volgende aspecten dienen volgens de inspreker uitvoerig aan bod te komen: calamiteiten, externe veiligheid, lichthinder op omgeving, stroomsnelheid hoogwater i.r.t. roeiboortransport, golfloop bij normale waterstand en hoogwater en de consequenties voor privéterreinen, hydrologische aspecten (kwel, verdroging, zetting, piping en zandvoerende wellen) en het ontstaan van muggenplagen.

2 Restaurant De Swaenebloem, Bijland 3, 6916 KA Tolkamer (2 juni 2008)

Thema: Ontsluiting

Inspreker wijst op eerder geuite zienswijzen, ten aanzien van een alternatieve ontsluiting voor de steenfabriek De Bylant, in het kader van het IRU.

Hierin wijst de inspreker op de mogelijkheid van een ontsluiting richting de in het plangebied aanwezige steenfabrieken Kijfwaard Oost en West en vervolgens richting de Rijndijk, via de bestaande Lobberdenseweg of via een nieuwe weg door de Geitenwaard.

Thema: Overig

Inspreker meldt dat de Lobberdenseweg geen onderdeel is van het "Pieterpad", zoals op pagina 14 wordt gesteld.

Inspreker geeft aan dat een beschrijving van het beleidskader Raamplan Strategisch Groenproject Gelderse Poort Oost (SGPO) ontbreekt.

3 Stuurgroep Gelderse Poort Oost (DLG), Postbus 9079, 6800 ED Arnhem (2 juni 2008)

Thema: Variant IRU

Het is voor de commissie niet duidelijk of in het huidige voorstel de natuurdoelen conform eerdere uitgangspunten (IRU en voormalig SGPO) behaald zullen worden. Het is daarom van belang om als referentie niet alleen de huidige situatie te omschrijven, maar ook het genoemde plan uit 2001, dat de stuurgroep ook als variant ziet.

Thema: Rivierkundige doelstelling

Het gebied maakt als Autonomo ontwikkelingsproject deel uit van de PKB Ruimte voor de Rivier. Naar de mening van de stuurgroep dient ten aanzien van dit vraagstuk een optimale invulling te worden gevonden, die in evenwicht is met de overige functies in het gebied. De stuurgroep vraagt om deze invulling en haar afwegingen in het MER zorgvuldig en duidelijk te omschrijven.

Thema: Beheer

De commissie vindt de uitwerking van het toekomstig beheer van de gestelde natuurdoelen in de planvorming belangrijk, zonder dat er vanwege waterstaateisen korte termijn ingegrepen behoeft te worden. Dit vraagt om overdimensionering van de inrichtingsmaatregelen.

Thema: Ontsluiting

De stuurgroep vindt een duidelijke zienswijze over de toekomstige toegankelijkheid en (veilige) ontsluiting in de planvorming belangrijk.

Thema: Hydrologie

In de planvorming moet duidelijk worden wat de kweleffecten in het binnendijkse gebied zijn en of die waar nodig worden ondervanger.

Thema: Natuurwaarden

De effecten op ganzen moeten in het MER in beeld worden gebracht, omdat de verschillende uiterwaardprojecten invloed hebben op het areaal en de kwaliteit van het foerageergebied.

Thema: Overig

De relatie met de overige IRU-projecten moeten benoemd worden.

De planvorming dient in nauwe afstemming met de betrokken partijen en bewoners tot stand te komen.

4 IVN De Oude IJsselstreek-Werkgroep De Liemers, Alessandria 25, 6904 NA Zevenaar (3 juni 2008)

Thema: Natuurwaarden en Inrichting

De werkgroep wenst veel natte natuur, met rietmoeras in de noordoostlob. Rietvogels, amfibieën en vissen kunnen hiervan profiteren en er ontstaat een aantrekkelijk, open en gevarieerd landschap. De uitbreiding van het aanwezige ooibos ziet de werkgroep niet zitten.

5 Vereniging Streekbeheer Rijnstrangen (VSR), Walhof 2, 6915 AV Lobith (4 juni 2008)

Thema: Beheer

De vereniging verzoekt in het MER de huidige rol van de VSR mee te nemen en te overwegen in het (eind)beheer en ook het eigendom rechtstreeks bij het VSR/SSR neer te leggen, gezien de aanwezige kennis en ervaring van het gebied.

Thema: Natuurwaarden en Inrichting

De vereniging verzoekt, met name in de noordoostlob, moerasvegetatie te introduceren. Hierdoor blijft de openheid behouden.

Verder verzoekt de vereniging binnendijkse hoogwatervluchtplaatsen, met eventueel permanente oversteekplaatsen naar de uiterwaarden, nader te onderzoeken in het MER.

6 Gemeente Lingewaard, Postbus 15, 6680 AA Bommel (4 juni 2008)

Thema: Behoud landschap

Het is van belang dat de herkenbaarheid van het splitsingpunt Rijn-Waal duurzaam behouden blijft. De ontwikkelingen kunnen effect hebben op deze herkenbaarheid en het omliggende landschap. In de richtlijnen voor het MER kan worden aangegeven dat die effecten dienen te worden onderzocht en op welke wijze.

7 Wienerberger B.V., Postbus 144, 5300 AC Zaltbommel (5 juni 2008)

Thema: Bedrijfsterrein en milieuruimte

Voor Wienerberger is van groot belang dat er geen reductie plaatsvindt van het totale bedrijfsterreinoppervlak. Door RvR wordt buitendijks fabrieksterrein namelijk een schaars goed.

De toekomstige milieuruimte mag niet beperkt worden door de (natuur)ontwikkelingen en door de wijziging van het terrein.

Om de continuïteit van het bedrijf te waarborgen moet in het gebied een laad-los-faciliteit worden gerealiseerd.

Thema: Hydrologie

Er ontstaat een open verbinding met de Rijn tijdens uitvoering. De overstromingsfrequentie, -hoogte en -duur van het gebied en met name de Lobberdensweg, moeten minimaal conform de huidige situatie blijven. Na de uitvoering moet duidelijk zijn wat er met de invaart gebeurt.

In de planvorming dient verder aandacht te zijn voor correctieve maatregelen indien in de praktijk een nadeliger overstromingssituatie ontstaat.

Thema: Verkeersveiligheid

Vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid is het beter het fietspad ten oosten van de Lobberdensweg aan te leggen. Het is ook noodzakelijk het aantal oversteekplaatsen te beperken.

Het is van belang in voldoende parkeervoorzieningen te voorzien ter hoogte van het strand. Tegelijkertijd zou een verkeersverbod op de Lobberdensweg moeten worden afgekondigd, voor een veilige doorgang van vrachtverkeer.

Er dienen afdoende maatregelen te worden getroffen, zodat de runderen niet los over de Lobberdensweg kunnen lopen.

Thema: Overig

Indien voor de uitvoering de omlegging van de nutsvoorzieningen e.d. naar de steenfabrieken noodzakelijk is, dan mogen deze werkzaamheden aan deze leidingen de continue productie van Wienerberger niet verstoren.

Volgens inspreker kan een voor mensen toegankelijk gebied niet aangeduid worden als natuurgebied, maar moet het als (extensief) recreatiegebied of park worden aangeduid.

8 Dienst Landelijk Gebied Gelderland, Postbus 9079, 6800 ED Arnhem (6 juni 2008)

Thema: Variant IRU

De conclusie van de dienst is dat alle varianten fors afwijken van het IRU. Door de grotere diepten en het toegenomen oppervlak ligt de nadruk op waternatuur en niet op de waardevollere plas-drasnatuur.

Met de voorgestelde inrichting wordt onvoldoende invulling gegeven aan de gewenste natuurdoelen.

Een inrichting conform het IRU zou een van de te onderzoeken varianten moeten zijn.

Met betrekking tot het IRU en Natura 2000 stellen wij voor dat ook de effecten van de alternatieven op de beoogde ontwikkeling in beeld worden gebracht.

Er moet duidelijkheid zijn over de wisselwerking met de omgeving op hydraulisch, ecologisch en recreatief vlak, aangezien de Lobberdense Waard onderdeel uitmaakt van het IRU.

Thema: Rivierkundige doelstelling

Het borgen van de integrale vereiste waterstandsdeling bij een maatgevende hoogwaterafvoer en een goede waterverdeling Waal-Pannerdens Kanaal vraagt om een zorgvuldige afstemming met Rijkswaterstaat.

Thema: Overig

Onduidelijk is wat nu precies de positie van de Kijfwaard Oost en West is, in relatie tot het werk- en projectgebied.

De inrichting van de EHS moet in 2018 gereed zijn en de vereiste waterstandsdeling in 2015.

Verzocht wordt om een realistische planning van het project op te nemen in het MER.

9 Gelderse Milieufederatie, Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem (5 juni 2008)

Thema: Rivierkundige doelstelling

De GMF vindt het van belang, voordat de geoptimaliseerde aanvullende taakstelling op basis van het IRU leidend wordt, een variant op te nemen waarin voor het gehele gebied de effecten van kribverlaging worden onderzocht.

Thema: Variant IRU

De GMF kan zich voorstellen dat een uitwerking op basis van het IRU, zowel ruimte voor de rivier kan opleveren, als een bijdrage aan de instandhoudingsdoelen van Natura 2000. De startnotitie geeft hierin onvoldoende inzicht.

Thema: Natuurwaarden

Een diepte van 5 tot 6 meter beneden laagwaterniveau geldt voor de GMF als maximum voor de realisatie van natuurdoelstellingen. Voor moerasontwikkeling is de zone van 1 meter beneden tot 1 meter boven het gemiddeld waterpeil van belang. Om hierin inzicht te verkrijgen zijn dwarsprofielen in het MER van belang.

In het gebied worden niet-onaanzienlijke recreatievoorzieningen voorgesteld. De GMF verwacht dat de effecten hiervan op de instandhoudingsdoelen worden onderzocht.

Bij het vooralsnog ontbreken van een beheerplan is het van belang ook de grensoverschrijdende effecten in beeld te brengen, zowel de cumulatie van effecten in het gebied van activiteiten in de omgeving, als de effecten van de activiteit op de omgeving.

Thema: Overig

Bij een eventuele aanvulling van externe specie in dit Natura 2000-gebied moet de aangevoerde specie van minimaal dezelfde kwaliteit zijn als de af te voeren specie.

De GMF gaat ervan uit dat compensatie voor de niet te vermijden maatregelen tijdig wordt uitgevoerd, dus ruim voor de activiteit zelf.

10 Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort (5 juni 2008)

Thema: Archeologie

Voor het in beeld brengen is de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) niet voldoende, omdat dit model slecht bruikbaar is in uiterwaarden. Zoals uit het archeologische onderzoek Ruimte voor Rijntakken (Raap-362) blijkt, geldt voor de Lobberdense Waard een andere verwachting dan de IKAW aangeeft. De dienst vraagt verder specifieke aandacht voor scheepswrakken en gaat bij de effectmeting uit van zowel kwalitatieve als kwantitatieve aantasting.

11 Waterschap Rijn en IJssel, Postbus 148, 7000 AC Doetinchem (5 juni 2008)

Thema: Waterkering

In de startnotitie wordt in paragraaf 4.2 aangegeven dat 'in overleg met het waterschap de randvoorwaarden en uitgangspunten zullen worden bepaald voor de te onderzoeken effecten'. Deze opmerking heeft betrekking op de geohydrologie, maar heeft geen betrekking op de waterkering en de veiligheid die daarmee samenhangt. Uit gesprekken met de initiatiefnemer van de ontgroning "Lobberdense Waard" is gebleken dat de ontgroning stroomafwaarts leidt tot een beperkte MHW-verhoging. Voor zover bij het waterschap bekend is geen gedegen onderzoek gedaan naar de effecten op de hoogte en de stabiliteit van de waterkering stroomafwaarts. Een mogelijke dijkverbetering kan in dit stadium niet worden uitgesloten. Verder is op het planniveau van de startnotitie m.e.r. niet uit te sluiten dat de ontgroning aan de rivierzijde invloed heeft op de stabiliteit van de waterkering en daarmee de veiligheid van het achterland. Ook hiervoor dient nog nader onderzoek te worden uitgevoerd.

12 Rijkswaterstaat, Postbus 9070, 6800 ED Arnhem (10 juni 2008)

Thema: Rivierkundige doelstelling

Het gebied maakt als Autonomo ontwikkelingsproject deel uit van de PKB RvR, waarvan de taakstelling in 2015 moet zijn gerealiseerd. De randvoorwaarden en de invloed van de alternatieven op de hoogwaterafvoereis en de handhaving van de water- en sedimentverdeling Waal-Pannerdensch Kanaal moeten zorgvuldig en duidelijk worden omschreven in het MER, in zorgvuldige afstemming met RWS.

De initiatiefnemer wordt gevraagd welke extra maatregelen nodig zijn om de 11-cm-verlaging te realiseren. Aangeraden wordt ook de effecten van de verlaging van de Geitenwaardse Dam mee te nemen.

De effecten op de scheepvaart en het toekomstige rivierbeheer (hydraulisch, morfologisch, water- en bodemkwaliteit) zijn van belang om in de beoordeling mee te nemen.

Thema: Variant IRU

Om de integraliteit en samenhang van o.a. de rivierkundige ontwikkeling te waarborgen is onder regie van Rijkswaterstaat het IRU opgesteld. Afwijkingen van dit plan willen wij goed onderbouwd en gemotiveerd zien in het MER. RWS acht het dan ook van belang om een variant conform het IRU op te nemen.

Thema: WBR-vergunning

De vergunningen van RWS zullen het hele projectgebied in beschouwing nemen. De volgende maatregelen moeten goed onderbouwd worden.

De reden om het fietspad hoger aan te leggen dan de bestaande weg.

De invaart is nautisch acceptabel. De effecten op de hoofdgeul moeten in beeld worden gebracht. Het soort opening moet goed onderbouwd worden.

De inrichting mag geen negatief effect hebben op de scheepvaart en moet gericht zijn op het in stand houden van de maatgevende hoogwaterstand.

De werkzaamheden mogen geen opstuwing veroorzaken.

De oeverstrook moet na het dichten van de invaart eenzelfde stabiliteit en stroombestendigheid hebben.

Thema: Overig

RWS wil meer inzicht hebben in het beheer na oplevering. Het is aan te raden het MER te combineren met de Watertoets.

13 Gemeente Rijnwaarden, Postbus 49, 6916 ZG Tolkamer (11 juni 2008)

Thema: Inrichting

Vergeleken met het inrichtingsplan valt de forse dimensionering van de als nevengeul bedoelde Lobberdense strang op. Deze nevengeul doet in breedte en diepte nauwelijks onder voor de hoofdgeul (Rijn, Waal, Pannerdensch kanaal) en zal zich ter plekke meer als een grote plas dan als een nevengeul manifesteren. Een minder forse dimensionering zou de natuurontwikkeling en dus de natuurbeleving in het gebied ten goede komen. Deze reactie is in het vooroverleg over de startnotitie ingebracht en heeft geleid tot het voorstel van initiatiefnemers om een inrichtingsvariant te onderzoeken, waarbij met de vormgeving aan de noordzijde van de strang nader gevarieerd kan worden. Een minder scherpe begrenzing aan de noordzijde komt de natuurontwikkeling ten goede en ook niet onvermeld mag blijven dat in dit voorstel een gedeelte aan de noordzijde van de forse plas van Wezendonk wordt opgevuld, waardoor het zich visueel beter schikt in de nieuw te creëren geul. Ten slotte is het nog van belang in te brengen dat de bewoners van het gebied om uitvoering van het plan vragen, want ze willen niet langer in onzekerheid worden gelaten. Als de initiatiefnemers nu niet tot uitvoering komen, zal het initiatief bij RWS en DLG komen te liggen en, gelet op het ontbreken van middelen bij die instanties, mag niet worden verwacht dat er dan snel een uitvoerbaar plan zal liggen.

Thema: Hydrologie

Andere punten van aandacht zijn kwel, verdroging en mogelijk verzakkingsgevaar van wegen en gebouwen in de omgeving. Kwel noch verdroging mogen in het aangrenzende agrarisch (productie)gebied en de dorpskern toenemen.

Thema: Overig

De verbetering van de Lobberdenseweg en realisering van vrijliggend fietspad dienen bij voorkeur voor de uitvoering te zijn gerealiseerd.

De bereikbaarheid van woningen en bedrijven dient ten minste op het niveau van het IRU te blijven (dus ten minste op het huidige niveau).

De frequentie/duur van hoogwater voor bewoners en bedrijven mag niet hoger/langer zijn dan de uitgangspunten van het IRU (dus maximaal het huidige niveau en geen zwaardere belasting).

Daarnaast is het van belang om de duur van het project in de tijd te beperken. De doelstelling van waterstandverlaging moet weliswaar voor 2015 zijn gerealiseerd, maar voor de natuurdoelstellingen geldt deze eindtermijn niet. Voorkomen moet worden dat de uiteindelijke (her)inrichting van het gebied na de gerealiseerde zandwinning op de lange baan wordt geschoven, bijvoorbeeld doordat opvulspecie voor een gewenste verontdieping van de geul pas op langere termijn beschikbaar is.

14 Sight b.v. namens de heer jhr. drs. H.P.M. van Nispen tot Pannerden, Postbus 52, 6670 AB Zetten (19 juni 2008)

Thema: Eigendommen

Inspreker heeft een aantal eigendomsposities. Hij vindt het opmerkelijk dat de betrokken eigenaren niet worden genoemd in de startnotitie. Het starten van het project in 2009 zonder over het eigendom te beschikken, of perspectief hierop, vindt de inspreker eveneens vreemd.

De Lobberdenseweg is ook van de inspreker. Hij ziet graag wat er met deze weg gebeurt en wat de consequenties voor natuur, milieu, landbouw, landschap, bewoning en gebruik zijn van de varianten in het MER.

Bij het openstellen van het gebied dient rekening gehouden te worden met de huidige eigendomssituatie.

Het is de vraag, gezien de eigendomssituatie, of het beheer kan worden overgedragen aan een natuurbeherende organisatie.

Thema: Compensatie

Als landbouw niet meer mogelijk is in de Lobberdense Waard, zullen de eigenaren en de landbouwers moeten worden gecompenseerd voor het verlies van landbouwwaarde en inkomsten. Dit geldt ook voor aangrenzende landbouwgronden. De inspreker wil dat deze aspecten ook worden onderzocht in het MER.

Thema: Hydrologie

Voor de bewoners is het van belang dat de aanleg van de kaders rond de geul leidt tot een minimaal gelijkblijvende situatie ten aanzien van hoogwater en kwelwater. Inspreker ziet graag dat het MER inzicht geeft in een gelijkblijvende situatie, met kades rond de geul en kades rond beide huizen.

Bijlage 3

Verslag informatieavond/hoorzitting Startnotitie Milieu-effectrapportage Lobberdense Waard

Datum: 15 mei 2008
Tijd: 19.45-22.00 uur
Plaats: Café De Dijk, Pannerden

Avondvoorzitter Aart van Cooten heet de aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat de avond niet alleen bedoeld is om informatie te geven over de Startnotitie MER Lobberdense Waard, maar ook om de aanwezigen de gelegenheid te geven hun mening te geven over de startnotie en het achterliggende inrichtingsplan.

De **avondvoorzitter** vraagt **burgemeester Stoni Scheurer** van gemeente Rijnwaarden waarom dit zo'n belangrijk project is voor de gemeente. De **burgemeester** antwoordt dat het inrichtingsplan voor het gebied stamt uit 2002 en dat het nu tijd wordt om aan de slag te gaan. Het gebied zal volgens haar mooier en toegankelijker worden als de plannen zijn uitgevoerd.

De **avondvoorzitter** vraagt of de burgemeester zich kan voorstellen dat er mensen zijn die zorgen hebben over wat er gaat gebeuren in hun leefomgeving. De **burgemeester** zegt dat mensen vanavond de kans hebben om hun mening te geven. Op de vraag wat de rol van de gemeente bij de plannen is, antwoordt de **burgemeester** dat die rol groot is. De gemeente is deels bevoegd gezag in de procedure en kan ook, zo nodig, kanttekeningen plaatsen bij de plannen.

De **avondvoorzitter** vraagt **Fred Snel** van **ontzandingmaatschappij CIV** of hij veel geld gaat verdienen met de uitvoering van het uiterwaardenplan en of het voor hem een groot project is. **Snel** antwoordt dat het project groot is wat betreft oppervlakte en middelgroot is qua hoeveelheid zand en dat het wel de bedoeling is om er ook geld mee te verdienen. Hij denkt dat de overlast die de mensen in het gebied zullen ervaren door de werkzaamheden zal meevallen. Er zal zo snel mogelijk worden gewerkt en er worden maatregelen getroffen tegen bijvoorbeeld geluidsoverlast. De opmerkingen die vanavond worden gemaakt, zullen zo mogelijk worden meegenomen in de planprocedure. Het is de bedoeling dat het eigenlijke werk in 2015 klaar is, aldus **Snel**.

De **avondvoorzitter** stelt nog enkele korte vragen aan **Koen van Aanholt**, **projectleider Lobberdense Waard** en **Geert Pieters** van provincie Gelderland. **Van Aanholt** stelt dat de Lobberdense Waard een prachtig natuurgebied wordt, waar straks een kudde speciale runderen met de naam Rode Geus zal rondtrekken. Deze runderen zijn volgens hem ideale natuurbeheerders.

Pieters zegt dat provincie Gelderland bevoegd gezag is voor het ontgrondingswerk. Omdat het gaat om een zandwinning met een omvang van meer dan 100 hectare, is het verplicht om de MER-procedure te doorlopen. Opmerkingen van vanavond, zowel mondeling als schriftelijk, worden door de commissie die advies geeft voor de richtlijnen van het MER meegenomen.

De **avondvoorzitter** geeft het woord aan projectleider **Koen van Aanholt**, die een uitgebreide toelichting geeft op de startnotitie. De **avondvoorzitter** vraagt zich vervolgens af wie het benodigde onderzoek gaat doen. **Van Aanholt** legt uit dat hiervoor verschillende externe adviesbureaus worden ingehuurd. De zandwinners dragen de kosten van dit onderzoek. De delfstoffenwinning financiert de plannen voor natuurontwikkeling en rivierversuiming. Het project wordt gerealiseerd zonder overheidsbijdrage.

Vervolgens krijgt **Geert Pieters** van provincie Gelderland het woord. Hij geeft een toelichting op de te volgen MER-procedure. Ook roept hij de aanwezigen op om vanavond mondeling in te spreken. Aanwezigen die hun naam op de intekenlijst hebben gezet, krijgen het verslag van de avond toegestuurd. **Pieters** zegt dat ook schriftelijk gereageerd kan worden. De schriftelijke reactie moet vóór 4 juni bij de provincie binnen zijn.

PAUZE

Na de pauze volgt het inspraakgedeelte, waarin de aanwezigen vragen kunnen stellen en reacties kunnen geven op de plannen.

Gerard Tittse van de lokale natuurvereniging IVN vraagt hoe diep de plassen in de Lobberdense Waard zullen worden. Ook wil hij graag weten wie er in de adviescommissie voor het MER zitten en wie de uiteindelijke inrichting van het gebied bepaalt. Tittse pleit voor een open landschappelijke inrichting van het gebied.

De **avondvoorzitter** vraagt zich af hoe zo'n open gebied er dan uitziet. **Tittse** zegt een tegenstander te zijn van de ontwikkeling van zogeheten oobossen; deze hebben namelijk de neiging om dicht te groeien. Dat leidt niet tot een rijke flora en fauna.

Koen van Aanholt beantwoordt de vragen van Tittse. De maximale diepte van de plassen wordt tien tot vijftien meter. De MER-commissie heeft een onafhankelijke voorzitter, een secretaris en drie commissieleden met ieder een eigen specialisatie, namelijk mr. Leuven (rivierkunde), mr. Wijnands (natuur- en landschap) en mr. Middelkoop (zandwinning). De uiteindelijke inrichting van het gebied wordt bepaald door provincie Gelderland, het bevoegde gezag. Zij moet het MER uiteindelijk goedkeuren. Van Aanholt adviseert het pleidooi voor een open inrichting ook schriftelijk in te dienen. Discussie hieromtrent is al eerder gevoerd en daarom is de variant Noordoostlob in het plan opgenomen. De projectleider wijst erop dat het niet de bedoeling is om wilgen in bestaand natuurgebied te kappen. In de nieuw aan te leggen natuurgebieden zijn wel mogelijkheden om het gebied anders in te vullen. Daar wordt ook onderzoek naar gedaan.

Frans Willemsen van visvereniging HSV De Rietvoorn Pannerden komt terug op de bebossing van het gebied. Bosvorming leidt volgens Willemsen tot uitbreiding van het aantal aalscholvers. Dat beïnvloedt de visstand negatief. Hij vraagt of er bij de aanleg van de oost- en weststrang rekening wordt gehouden met de plaatselijke visvereniging. Kunnen de leden daar straks gaan vissen? Willemsen vindt dat je op kleinschalige plaatsen de visserij ook kleinschalig moet houden. Niet iedereen mag daar volgens hem toestemming krijgen om te vissen.

Van Aanholt vindt het idee van Willemsen op zich goed. Hij zegt dat tot nu toe in de planprocedure nog niet uitgebreid is nagedacht over sportvisserij. Aandachtspunt is dan wel dat vissers geen rommel achterlaten, want daar zijn momenteel klachten over. Niet op plaatsen waar de HSV vist, maar met name langs de rivier. Voor de toekomst van de sportvisserij is een goede oplossing te bedenken, niets is uitgesloten. Vissen past prima binnen extensieve recreatie.

De **avondvoorzitter** vraagt of Van Aanholt hierover gaat. **Van Aanholt** antwoordt dat Samenwerking Lobberdense Waard voor een groot deel terreineigenaar is in het gebied, dus zeggenschap heeft over het toekomstige beheer en gebruik door derden. Het is overigens wel de bedoeling om het terrein over te dragen aan en te laten beheeren door een natuurbeherende organisatie, niet om dit zelf te doen. Afspraken daarover moeten nog worden gemaakt.

Meneer **Van der Kroon** vraagt of de Startnotitie MER zich beperkt tot de Lobberdense Waard bij Pannerden.

Van Aanholt legt uit dat de MER-procedure niet losstaat van de aanleg van de groene rivier ten noorden van de Lobberdense Waard. Op het gebied van rivierkunde en natuurontwikkeling zijn er relaties. Maar de vergunningaanvraag betreft alleen het gebied zoals dat in de startnotitie is aangegeven.

John Westerbeek, adviseur van de zandwinners, vult aan dat het plan van de initiatiefnemer alleen betrekking heeft op het gebied binnen de rode contour zoals die op de kaarten is aangegeven. Daarbuiten worden wel de effecten van het plan bestudeerd.

Geert Roelofs, bewoner van het gebied, heeft vragen omtrent de bereikbaarheid, de veiligheid en de handhaving. Volgens hem is de bewoners in 2005 verzekerd dat de bereikbaarheid van hun woningen niet zou verslechteren. De huidige vluchtroute loopt via de Leidam. Dat is moeilijk te rijmen met de doorsteek die daar is gepland. De vluchtweg is erg belangrijk bij hoogwater. In het verleden is het regelmatig gebeurd dat de mensen het gebied via de vluchtweg lopend moesten verlaten. Verder zet **Roelofs** kanttekeningen bij de opmerkingen die zijn gemaakt over de veiligheid van mensen bij extreem hoog water. Onder normale omstandigheden is het geen probleem als de bewoners met een roeiboot naar het dorp moeten varen tijdens hoog water. Speciale weersomstandigheden, gecombineerd met de uitvoering van het plan, maken de situatie er volgens hem zeker niet veiliger op.

Van Aanholt vindt het goed dat het punt veiligheid wordt aangesneden. In de verdere onderzoeken zal bekeken worden of vluchtmogelijkheden zijn gewaarborgd voor de bewoners van het gebied bij extreem hoge waterstanden. De bereikbaarheid van de woningen per roeiboot bij hoogwater en speciale weersomstandigheden is belangrijk.

De **avondvoorzitter** wil graag weten hoe het dan zit met die afspraak over de vluchtroute. **Van Aanholt** zegt zich niet te willen verschuilen achter het feit dat hij nog maar sinds 2006 betrokken is bij deze planvorming en dus niet weet wat er in het verleden is afgesproken. Volgens hem zijn alle nieuwe kades in het plangebied nagenoeg even hoog als de huidige situatie en verslechtert de situatie niet, maar toch zal er extra aandacht aan dit punt worden geschonken tijdens de MER-procedure. Veiligheid en bereikbaarheid zijn aspecten die uiterst serieus worden bekeken, aldus Van Aanholt.

John Westerbeek voegt toe dat deze twee aspecten heel duidelijk zijn meegenomen in variant drie.

Roelofs stelt dat de Leidam hoger ligt dan de Geitenwaardsedam. De inlaat was eerst bij de Zorgdijk gepland, dat betekent dat de kades bij de steenfabriek een hoogte moeten hebben van 14,10 meter. Volgens hem het plan zoals dat deze avond centraal staat, is het inlaatpunt verlegd naar het zuiden. Dat betekent dat de hoogte van de kades ook aangepast moet worden. Roelofs wil graag dat deskundigen hier naar kijken.

Van Aanholt legt uit dat de nieuwe kades lager worden dan de huidige vanwege het verhang in de rivier, waardoor een lagere kade ook voldoet. Hij is het met Roelofs eens dat de kades van wezenlijk belang zijn als het gaat om de veiligheid. Dit aspect zal in de startnotitie dan ook veel aandacht krijgen. Ingenieursbureau Royal Haskoning wordt hier bij betrokken.

Eelco Koning gaat in op de bereikbaarheid van de steenfabriek. Hij stelt dat de Lobberdenseweg nu 11.90 meter boven NAP ligt.

Als het plan doorgaat, zou de weg 24 dagen per jaar onder water staan en de steenfabriek gedurende die periode onbereikbaar zijn. Dat heeft grote economische gevolgen voor de onderneming.

Van Aanholt beaamt dat de Lobberdenseweg noordelijk het laagste punt heeft van 11.90 meter. Bij hoog water zou de weg relatief lang onder water staan, dat is niet wenselijk. Maar in het plan worden nieuwe kades aangelegd, die minimaal dezelfde overstromingsduur garanderen als nu. Er zal in de MER-procedure nadrukkelijk worden onderzocht of de aannames die tot nu toe zijn gedaan, kloppen. Hij zegt dat de initiatiefnemer er zeker niet naar streeft dat de bereikbaarheid verslechtert, eerder dient een verbetering te worden gerealiseerd.

De **avondvoorzitter** vraagt wat er gebeurt als uitvoering van het plan toch leidt tot een mindere bereikbaarheid van woningen en steenfabriek. **Van Aanholt** antwoordt dat dan het plan wordt gewijzigd en de kades worden verhoogd.

Fred Snel van ontzandingmaatschappij CIV voegt toe dat de afgelopen jaren intensief overleg heeft plaatsgevonden met de steenfabrieken, onder andere over de toekomstige hoogte van de kades. Hij gaat ervan uit dat er geen situatie ontstaat waar mensen ontevreden over zijn.

Roelofs is bang lang in de rommel te zitten. Het eindplaatje van het gebied is schitterend, maar de periode dat er gewerkt wordt, zal hoogst onaangenaam zijn voor de bewoners.

Fred Snel antwoordt dat in de vergunning staat wanneer het klaar moet zijn, dus dan moet het ook echt af zijn. In het verleden ging het anders, maar de laatste jaren is de handhaving veel strenger en houdt de provincie strenger in de gaten of voldaan wordt aan de voorwaarden uit de vergunning. We moeten doen wat we afspreken, aldus Snel.

De **avondvoorzitter** vraagt of de burgemeester er vertrouwen in heeft dat de uitvoering op de afgesproken datum af is.

Voor de gemeente is het een heel belangrijke voorwaarde dat het plan op tijd is uitgevoerd, stelt de **burgemeester**. Juist de overlast moet worden beperkt, zegt zij, want het begrip van de bewoners is eindig.

De **avondvoorzitter** wil weten welke machtsmiddelen de gemeente hiervoor heeft.

De burgemeester legt uit dat de gemeente vroeger geen enkele grip had op de uitvoeringstijd, maar dat daarvan is geleerd. Nu worden er heldere afspraken gemaakt en wordt er goed zicht op gehouden of deze worden nagekomen. Zo nodig zal de gemeente bij de provincie aan de bel trekken, zegt de burgemeester.

Pieters stelt dat handhaving van vergunningen door de provincie in het verleden wel eens te wensen overliet. Bepaalde ontgrondingen werden eindeloos gerekt. Bijvoorbeeld bij het graven van kleiputten waar geen termijn aan was gebonden. Nu wordt er strak aan de afgesproken uitvoeringstermijn vastgehouden. Als de uitvoeringsperiode desondanks uitloopt, neemt de provincie maatregelen.

Hans Winter heeft een vraag over de vierde variant van de startnotitie MER. Hierin is de afvoer van materialen over het water meegenomen. Houdt dit in dat in de andere drie varianten de afvoer over de Lobberdense Weg plaatsvindt?

Dat is niet zo, aldus **Van Aanholt**. In alle varianten is het de bedoeling alle grondstoffen af te voeren over het water. Het is absoluut niet de verwachting dat er materiaal over de Lobberdense Weg wordt afgevoerd.

Gemma Zonneveld vraagt zich af hoe het staat met de herziening van het bestemmingsplan van 1979. Zij vraagt zich ook af of in het plan voldoende rekening is gehouden met de belangen van de bewoners.

Zij kan zich voorstellen dat er tijdens werkzaamheden bijvoorbeeld klei op de weg komt te liggen. Kan worden vastgelegd dat de weg dan wordt schoongemaakt?

Van Aanholt gaat er niet van uit dat er rommel van transport op de weg achterblijft. Is dit wel zo, dan zal de initiatiefnemer zich als 'goede huisvader' gedragen en de betreffende aannemer de weg schoon laten vegen. Het staat volgens Van Aanholt buiten kijf dat dit goed wordt geregeld.

Fred Snel voegt hieraan toe dat dit op papier kan worden vastgelegd.

Hans Bosch, ambtenaar van gemeente Rijnwaarden, komt terug op de vraag over het bestemmingsplan. Voor de uitvoering van het plan voor de Lobberdense Waard is volgens Bosch een nieuw bestemmingsplan nodig. Dit zou in eerste instantie gelijk oplopen met het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied, maar dat is niet gelukt.

Matsen de Wit is als wandelaar erg blij met het vele groen dat er komt. Het valt haar wel op dat de laatste jaren steeds meer prikkeldraad en hekwerk verschijnt. Dat komt de toegankelijkheid van het gebied niet ten goede. Zij vraagt zich ook af hoe in de toekomst met de runderen wordt omgegaan. Worden zij zo nodig bijgevoerd?

Van Aanholt zegt dat er nog geen zicht op is wie het beheer gaat doen. Dat wordt waarschijnlijk een natuurorganisatie. Het is zeker niet de bedoeling dat de Lobberdense Waard een tweede Oostvaardersplassen wordt waar dieren in koude winters soms verhongeren. In dit gebied lopen sinds 2006 runderen. Toen zijn alle rasters in het gebied verdwenen. Er staat alleen een raster om het totale gebied heen. In de toekomst komen er wandelpaden voor recreanten. Het zal niet nodig zijn om over hekken heen te klimmen. De runderen zorgen er bovendien voor dat er nieuwe paden ontstaan. Dat leidt tot struinnatuur voor de sportieve wandelaar.

Wiely Albers weet dat het plan in 2015 klaar moet zijn, maar vraagt zich af, de Nederlandse procedures kennende, of de starttermijn wel wordt gehaald, laat staan de einddatum.

Van Aanholt beaamt dat dit een lastige vraag is. Hij weet niet hoe Rijkswaterstaat (in het kader van Ruimte voor de Rivier) ermee omgaat als 2015 niet wordt gehaald.

Fred Snel stelt dat als er eind 2009, begin 2010 begonnen kan worden, de uitvoering in 2015 klaar is. Als dat niet lukt, moet men in overleg. Wel wijst hij erop dat de totale periode waarin werkzaamheden worden gedaan niet verandert, hoogstens dat wat later wordt gestart. Iedereen moet beseffen dat het werk toch moet gebeuren, vroeg of laat.

Matsen de Wit wil graag dat er een losloopgebied voor honden komt.

Van Aanholt zegt dat dit niet de bedoeling is. Hier is al veel discussie over geweest. Honden worden wel toegestaan in het gebied, mits aangelijnd. Zowel het gebied als de aanwezigheid van grote grazers lenen zich er niet voor om honden los te laten lopen. Dat strookt niet met de natuurontwikkelingsdoelstellingen die er op het gebied rusten.

Volgens **De Wit** past een parkeervoorziening dan evenmin in het gebied.

Van Aanholt wijst erop dat de parkeervoorziening kleinschalig is; voor 30 tot 40 auto's. Deze is bedoeld voor natuurliefhebbers die het gebied willen bezoeken.

Fred Snel stelt dat deze kwestie opgelost kan worden in overleg met de uiteindelijke beheerder. Als de mogelijkheid voor een loslooplek voor honden er is, prima. Als het niet kan, dan moet er een andere plek, bijvoorbeeld buiten het gebied, worden gezocht.

Snel kan zich voorstellen dat de initiatiefnemer mogelijk met Staatsbosbeheer in zee gaat als terreinbeheerder. Zij beheren ook het omliggende gebied.

Frans Willemsen van de visvereniging stelt dat Staatsbosbeheer op de ene plek wel met borden aangeeft dat honden moeten worden aangelijnd, maar op de andere plek niet. Daar moeten dan wel goede afspraken over worden gemaakt.

Geert Roelofs komt nogmaals terug op de bereikbaarheid van het gebied, dat was een doelstelling. De veiligheid van bewoners mag daarbij niet achteruit gaan.

Fred Snel is blij met deze opmerking. Dit belang staat buiten kijf. Er zal worden gekeken naar bereikbaarheid en de veiligheid van de bewoners moet gegarandeerd zijn. Hij wijst er wel op dat de veiligheid van de bewoners mogelijk ook op een andere manier geregeld kan worden.

De burgemeester voegt toe dat bij het vaststellen van het plan de veiligheid en bereikbaarheid niet mag verslechteren. Dat staat voor haar als een paal boven water.

Freek Jansen van CDA Rijnwaarden heeft nog vragen over de bereikbaarheid. Als er een opening wordt gemaakt in de Leidam en er kades moeten worden gemaakt, zorgt dat dan niet voor veel overlast? Of worden de kades gemaakt voordat de opening wordt gerealiseerd? En hoe voorkom je dat runderen op de Lobberdense Weg terechtkomen?

De avondvoorzitter stelt dat deze vraag vooral gaat om de veiligheid en bereikbaarheid van het gebied in de periode dat er gewerkt wordt, dus van 2009 tot en met 2015.

Fred Snel geeft toe dat voor de bereikbaarheid een oplossing gevonden moet worden, aan andere meewerkende partijen kan ook worden gedacht om de ontsluiting te kunnen verbeteren. Hij vraagt zich af of er sowieso niet iets gedaan moet worden met de Lobberdense Weg in het kader van de rivierkundige taakstelling. Tenslotte ligt de weg dwars op de stroom.

Van Aanholt gaat in op de vraag over de runderen. Natuurlijk is het niet wenselijk dat deze op de weg komen. Dit kan worden voorkomen door bijvoorbeeld wildroosters te plaatsen. Een andere optie is te kiezen voor twee beheergebieden, aan weerszijden van de Lobberdense Weg. Deze zouden mogelijk verbonden kunnen worden door een wildtunnel.

Van Aanholt komt ook nog terug op de eerste vraag van Jansen. Het is de bedoeling dat alle voorzieningen in het gebied worden getroffen voordat het gebied wordt blootgesteld aan het water van de rivier. Dus alle kades zijn dan gerealiseerd.

De avondvoorzitter rondt de bijeenkomst af en vraagt tot slot aan de burgemeester of er opmerkingen zijn gemaakt die ook daadwerkelijk worden meegenomen in de verdere procedure.

De burgemeester zegt niet echt iets te hebben gehoord waar de gemeente niet al attent op was. Wel is het heel belangrijk dat deze punten nog eens worden genoemd, want het uitgangspunt van het plan voor de Lobberdense Waard is winst voor iedereen. Zowel voor de mensen in het gebied als natuur, water en recreatie.

Fred Snel is vooral de kritische blik van de mensen op veiligheid en bereikbaarheid bijgebleven. Dat is ook heel belangrijk. Misschien is het een goed idee om nog eens één op één te praten met de bewoners uit het gebied.

John Westerbeek wijst de aanwezigen erop dat achter in de zaal een infoblad ligt met een korte samenvatting van het plan.

De avondvoorzitter bedankt de aanwezigen voor hun komst en wenst hen wel thuis.

